

Zeg het met bloemen

Zondagmorgen 14 december 2025, Sint Catharijnekerk, ds. Eibert Kok

Lezingen: Jesaja 35 en Matteüs 11: 2-6

Soms gebeurt het, één keer in de zoveel jaar, vorig jaar nog: Een van de droogste plekken op aarde, de Atacamawoestijn in Chili, is plotseling veranderd in een schitterende, kleurrijke bloementuin. Het gebeurt niet vaak, maar als daar neerslag valt, dan zijn er blijkbaar allerlei zaden die verscholen zitten in het zand, en die dan opeens uitlopen en gaan bloeien.

Zaad verscholen in de aarde. Onder normale omstandigheden heb je het niet in de gaten. Alles lijkt dood en dood, een kale woestijn. Maar dan zie je iets over het hoofd. In die dorre aarde zit een enorme kiemkracht verborgen. Dat is het beeld waarmee de Bijbellesing van vandaag opent: De woestijn zal zich verheugen en bloeien als een roos.

Tenminste, dat stond er in de oude vertaling: als een roos, in de Nieuwe Bijbelvertaling staat er: als een lelie, in de Groot Nieuwsbijbel staat narcis en de RK Willibrordvertaling zegt krokus. Welke bloem in het oude Hebreeuws van de Bijbel bedoeld wordt, weten we niet precies, het wordt zo een heel boekje. Maar het beeld is duidelijk, en daar gaat het om. Wanhoop niet! In de dorheid die je ervaart – misschien wel in je eigen leven, en anders wel in het wereldgebeuren om ons heen, met allerlei berichten die we horen over oorlog en dreigende oorlog – ligt het zaad verborgen, kiemkracht, en het zal welig bloeien als een lelie. Met dat beeld en die woorden probeert de profeet Jesaja zijn volksgenoten moed in te spreken.

Profeten spreken in beeldende taal, dat hebben we al gemerkt nu we voor de derde keer een gedeelte uit Jesaja horen. Het is poëtische, bloemrijke beeldende taal.

Is dat niet onnodig omslachtig? Kan de profeet niet recht toe recht aan zeggen wat die te zeggen heeft? Nou, misschien hebben we die verbeelding wel nodig om onze eigen verbeeldingskracht aan het werk te zetten.

Misschien hoort dat wel juist bij de tijd van Advent, dat we gaan dromen, over een wereld zoals die niet is, maar zoals die misschien wel zou kunnen zijn, een wereld waar je blij van wordt. Zo heet deze zondag, en zo heet het koor dat vanmorgen meedoet, Gaudete, verheug je, op een werkelijkheid waar je blij van wordt.

Niet dat je de werkelijkheid zoals die is niet serieus moet nemen, zeker wel, geen vlucht uit de werkelijkheid, maar laat je niet leiden door alle somberheid en dorheid.

Denk ook aan al die verborgen kiemkracht in het zand.

Jesaja, de profeet, woont in Jeruzalem. Hij leeft in de 8^e eeuw voor Christus. Lang geleden, in een tijd dat de koninkrijken van Israël en Juda worden bedreigd door buitenlandse machten. We zijn met Jesaja eeuwen geleden in de tijd, en toch lijkt het bedrieglijk veel op de actualiteit van vandaag.

Jesaja de profeet, spreekt woorden van de Heer. Zo wordt het gepresenteerd.

Dat klinkt de ene keer bemoedigend en hoopvol, zoals vandaag. Maar soms is de boodschap van de profeet kritisch en waarschuwend, als het gaat om misstanden in de samenleving.

Dan valt het op dat als de profeet kritisch is, hij vrij direct spreekt en concreet benoemt wat er mis is. Vaak gaat het om sociale misstanden. De rijken die alleen aandacht hebben voor zichzelf en hun eigen winst, en de armen die de rekening betalen. Niets nieuws onder de zon. Mensen belijden van alles met de mond, maar ondertussen laten ze het onrecht voortbestaan of maken ze het erger.

Maar als de profetische boodschap vooruit blik, de toekomst belicht, dan krijgen zijn woorden die beeldrijke, fantasievolle kleur zoals we dat vandaag horen. Dan gaat het over woestijnen en dorre vlakten die gaan bloeien, en die jubelen van vreugde. Het is alsof de fantasie met de profeet op de loop gaat. Verlamden zullen springen als herten, de mond van de stommen zal jubelen, waterstromen splijten de woestijn.

Beeldende taal met als boodschap: Wanhoop niet.

Ook al verzamelen zich de legers van de vijand rondom, ook al dreigt er de ballingschap, er komt een tijd dat de Heer Sion (Jeruzalem) bevrijdt. De ballingen keren weer huiswaarts. Jubelend komen zij naar Sion.

Die boodschap wordt dus bij de profeet in prachtige, bloemrijke taal verpakt.

Waarom van die bloemrijke, wollige taal? Nou, dat is misschien wel het eigene van profetische taal, net zoals mensen gedichten lezen, en daaruit soms troost en hoop putten, of naar schilderijen of andere kunst kijken, of zoals mensen naar muziek luisteren, of zoals wij in de kerk onze liederen zingen, het is de verbeelding aan het werk!

Die beeldentaal van de profeet brengt alles in beweging, en wil ook ons raken, zodat wij onze eigen verbeeldingskracht aan het werk zetten.

Gejuich en vreugde komen je tegemoet, gejammer en verdriet vluchten weg.

Dat moet je vóór je zien, dan krijgt het betekenis, dan krijgt het misschien jou ook te pakken, om het ook in je eigen leven te laten gelden.

Zoals ik de vorige keer al zei bij die andere profetie van Jesaja: Als je er zelf niet in gelooft, is de kans dat het werkelijkheid wordt niet erg groot. Alleen als je er in gelooft, je erdoor laat meenemen, dan kan het werkelijkheid worden, dan is de kans dat het werkelijkheid wordt vele malen groter.

Daarom houden we in de kerk die droom van het koninkrijk van God hoog, dat visioen van een wereld van vrede. Ik geloof er in, ook als ik het niet zie. Het schuilt als zaadjes in de grond, vol kiemkracht. Die hoop en verwachting kleurt de tijd van Advent.

Maar dat neemt niet weg dat het leven soms voelt als een woestijn. Er is te leven, maar het valt niet mee.

Als het zwaar en moeilijk wordt, de dagen zich moeizaam aaneenrijgen, als er zorgen zijn, om te overleven, figuurlijk of letterlijk.

Die woestijn, dat kan de ervaring zijn dat het leven schraal wordt – dat alles wat voor jou van waarde en betekenis was, dat niet meer is, of niet meer zo is als voorheen.

Dan nodigt de beeldspraak van de profeet mij uit om met dezelfde verbeelding als waarmee hij zijn profetie schets naar mijn eigen werkelijkheid te kijken. Verborgene zaadjes, onvermoede groeikrachten, kiemen van iets nieuws. Gelovige verwachting.

In de Bijbel is verwachting het vaste geloof, het vertrouwen, dat kan wat niet kan, dat gebeuren zal wat niet voor mogelijk wordt gehouden, dat God zelf (!) recht komt spreken tussen de volken, dat er ooit een dag van vrede zal zijn, en je daaraan overgeven, en daarnaar leven!

Daarom hebben we die profetische stemmen nodig, die beeldtaal die onze verbeeldingskracht aanmoedigt en in beweging brengt.

De profeet spreekt woorden van de Heer. Het is een woord met macht. Of het macht heeft, hangt ook van ons antwoord af. Maar dat is het niet alleen. Ook.

De bijzondere macht van het profetische woord ligt daarin dat het gegrond is in de belofte die van Gods kant komt en dat het bevestigd wordt met de geboorte van het Kind met Kerst. God zelf, levend in ons midden.

De profeet spreekt op grond van Gods belofte, en die geldt. En die moeten wij laten gelden, wil het zich ontplooien.

Die bloem-rijke beeldtaal van de profeet nodigt ons uit om ons over te geven aan de belofte die hij schetst.

Gisteren las ik een interview met schrijver Tommy Wieringa en theoloog Erik Borgman.

Wieringa schreef het boek: Optimisme zonder hoop. Hij zegt: Hoop is uitgestelde teleurstelling. Die kun je dus beter niet koesteren inzake grote, onoplosbare kwesties als de klimaatcrisis. Theoloog Erik Borgman wil juist vasthouden aan de hoop.

Het mooie bij allebei is wel, dat ze, hoewel ze totaal tegenovergesteld denken over hoop, allebei door hun overtuiging daarover bij zichzelf de ruimte vinden om het goede te doen.

Omdat ik niet aan hoop doe, kan ik die ook niet verliezen. zegt Wieringa.

Hoop houden – Tommy Wieringa gelooft er niet meer in, Erik Borgman wél.

Geloof, hoop en liefde, naar mijn idee horen die drie bij elkaar en kunnen ze niet zonder elkaar. Ik zou niet zonder kunnen.

Hoe dat in de praktijk soms bitter moeilijk kan zijn, zien we in het tweede Bijbelgedeelte van vandaag, dat kleine stukje over Johannes de Doper.

Hoop is niet een soort overtuiging of gemoedstoestand waardoor alle tegenslag en narigheid die op je afkomt van je afglijdt als water van een eend, alsof je altijd maar blij kunt zijn of blij moet zijn.

Verheug je. Ja, maar dat kun je iemand niet als een opdracht meegeven, dat wordt wel heel goedkoop als iemand ernstig in de problemen zit.

Verheug je. Soms is er even niks om blij om te zijn.

Natuurlijk is het goed om blij te zijn met alle lichtpuntjes hoe klein ook, maar soms zie je die niet.

Johannes is in de gevangenis terechtgekomen. Onterecht, zouden wij zeggen, precies iemand voor wie we een brief zouden schrijven bij de schrijfactie van Amnesty.

Hij heeft de machthebber van die tijd, Herodes, flinke kritiek gegeven op zijn gedrag.

Veel machthebbers kunnen dat niet hebben, dat er mensen zijn die hen tegenspreken, dat er mensen zijn die opkomen voor de rechten van anderen, dat er mensen zijn die een overtuiging hebben die totaal anders is dan de manier waarop de machthebbers hun macht laten gelden.

De makkelijkste manier om zo'n dissident geluid het zwijgen op te leggen is door hem op te sluiten in de gevangenis en zo monddood te maken. Johannes maakt het mee. Het was zijn opdracht om de komst van Jezus te promoten bij zijn volksgenoten. Hij riep hen op tot omkeer. Verander je manier van leven. Want het rijk van God is dichtbij.

Maar nu zit hij opgesloten.

En de persoon voor wie hij het voorbereidende werk heeft gedaan, Jezus, loopt vrij rond en is bezig zijn boodschap aan de man te brengen.

Hij hoort de verhalen over hem: blinden zien, verlamden lopen, iets van de verbeelding van Jesaja wordt realiteit. Maar zonder Johannes. Hij zit in de gevangenis.

En de twijfel en de vragen slaan bij hem toe: Is hij, Jezus, het wel die komen zou of moeten we een ander verwachten? Zijn hoop lijkt de bodem ingeslagen.

Het is zo herkenbaar. Ik ben zo blij met de verhalen over mensen als Johannes.

Het zijn niet allemaal supergelovigen. De twijfel slaat toe. Zo herkenbaar.

Wat het nog wranger maakt, is dat Jezus een boodschap naar de gevangenis stuurt met de verbeelding van Jesaja.

Verschillende fragmenten uit Jesaja komen hier bij elkaar, maar één ding wordt niet genoemd, waarover Jesaja wel spreekt: Dat aan gevangenen vrijheid wordt gegeven.

Dat aspect van de verbeelding wordt niet genoemd. Johannes zal dat zeer zeker gekend hebben. Zal het de vragen en de twijfel hebben weggenomen? Ik vrees van niet. Johannes heeft, zo weten we, de gevangenis niet levend verlaten. Dat is de harde realiteit van deze wereld. En toch, toch houden we die verbeelding voor ogen, en blijven we bidden om ontferming, om dat rijk van vrede, erom bidden, én eraan werken, in het vertrouwen dat onze hoop niet beschaamd zal worden.